

Nr 556

Av herr **Hilding** och herr **Hanson, Per-Olof**, om rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader.

(Lika lydande med motion nr 689 i Andra kammaren)

I de likalydande motionerna I: 569 och II: 674 vid 1961 års riksdag anfördes från vårt håll vissa principiella riktlinjer för behandlingen av studiekostnader vid beskattningen. I anledning av regeringens förslag om införande av möjligheter till avskrivning av vissa studieskulder framhöll motionärerna, att detta förslag borde genomföras som provisorium bl. a. i avvaktan på studiesociala utredningens väntade förslag.

Studiesociala utredningen har under hösten 1963 avlämnat sitt betänkande »Rätt till studiemedel». Regeringen har deklarerat sin avsikt att under våren 1964 framlägga förslag i anledning av betänkandet.

Studiesociala utredningen har inte haft till uppgift att utreda frågor rörande studieskulsättning. Däremot har utredningen föreslagit avveckling av gällande avskrivningssystem. Från våra utgångspunkter har avskrivningsrätten som nyss nämnts framstått som ett provisorium, varför vi inte har något att invända emot att denna rätt nu avskaffas. Emellertid har avskrivningsmöjligheterna varit ägnade att lindra studieskulsättningen. I samband med genomförandet av ett förbättrat studiesocialt system är det väsentligt att fortsatt hänsyn tas till de studieskulsatta genom införande av avdragsrätt för amortering av studieskulder. Vi anser dessutom att starka skäl talar för att införa avdragsrätt för periodiskt understöd till studerande.

Riksdagens krav

Redan år 1952 beslöt riksdagen i anledning av väckta motioner att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag i syfte att lindra bördan för de studieskulsatta. Enligt riksdagens mening var den skatterättsliga behandlingen av studiekostnader av sådan vikt, att en lösning av densamma icke borde uppskjutas. 1955 års riksdag begärde förslag till ändrade skatteregler i fråga om periodiskt understöd och studiekostnader, om möjligt redan till 1956 års riksdag. Då ingen proposition lämnades, hemställde riksdagen år 1956 på nytt att en reformering av skattereglerna borde komma till stånd.

År 1960 avlämnade 1950 års skattelagssakkunniga sina förslag, vilka innebar godkännande i princip av rätten till avdrag vid beskattningen för amortering av studieskulder. Av ca 60 remissinstanser uttalade sig drygt 50 för sakkunnigförslagen. Bland de tillstyrkande instanserna märktes skattemyndigheter och flertalet organisationer.

Riktlinjer för reformer

Regeringen ville inte genomföra den föreslagna avdragsrätten av i huvudsak två skäl: *dels* ansågs avdrag inte böra medges för något som framstod som kapitalavbetalning av skuld eller utbildningskostnad, *dels* ansågs en avdragsrätt mera gynna de »välsituerade» än förhållandet var med det avskrivningssystem som regeringen förordade. Beträffande den första invändningen gjordes i nämnda motioner dessa anmärkningar:

Departementschefens uttalande att kapitalavbetalningar å skuld är avdragsgilla vid inkomstbeskattningen är visserligen formellt riktig, men då beaktas inte att i realiteten en skattskyldig, som gjort investering i en fast tillgång och finansierat denna genom upplåning, indirekt kan tillgodogöra sig avdrag för skuldammorteringen genom avskrivningen. Det är visserligen riktigt att sådant avdrag formellt hänför sig inte till skuldammorteringen utan till den — schablonmässigt beräknade — ekonomiska förslitningen av tillgången i fråga, men den realekonomiska situationen blir i princip densamma som om avdraget i stället knutits till amorteringen. Att avskrivnings- och amorteringsperioderna icke alltid överensstämmer kan i detta resonemang lämnas åt sidan. Tanken bakom avskrivningsavdraget är ytterst att den skattskyldiges omkostnad för intäkten icke skall beskattas. Med utgångspunkt från denna grundläggande tanke är det enligt vår mening väl förenligt med principerna för inkomstbeskattningen i vårt land att avdrag medges för amortering av studieskuld. Vad gäller kostnader för studiemateriel, kursavgifter o. d. torde det stå helt klart att avdrag för dessa faller inom ramen för redan nu tillämpad praxis i fråga om omkostnadsavdrag. Vad gäller övriga studiekostnader har motargumenteringen i fråga om avdragsrätten framför allt knutit an till att dessa såsom rena levnadskostnader icke bör vara avdragsgilla. Denna uppfattning är dock enligt vår mening alltför onyanserad. Ingen som helst hänsyn tas nämligen då till att levnadskostnader motsvarande existensminimum i princip är undantagna från inkomstskatt (genom ortsavdragen). Det är inte orealistiskt att betrakta studieskulden som hänförande sig till grundläggande levnadskostnader, vars bestridande genom lån förskjutits framåt i tiden. Riksskattenämnden pekar i sitt tillstyrkande utlåtande särskilt på detta förhållande. Det är m. a. o. fråga om beaktande av kostnader, för vilka avdrag nu icke kan ske på grund av den av praktiska skäl motiverade regeln om beskattningsårets slutenhet. Denna regel är å andra sidan genombruten — av skäl som ingen vill ifrågasätta — i andra fall, framför allt vid beskattning av inkomst av rörelse och jordbruk. Genom nyligen beslutade ändringar i skattelagstiftningen har regeln fått jämkas ytterligare, t. ex. i fråga om rätt till s. k. förlustavdrag. Tanken på s. k. öppen resultatutjämnning vid beskattningen, om vilken i princip enighet torde råda, är ännu ett uttryck för att »regeln om beskattningsårets slutenhet» icke är någon princip som skattelagstiftningen helt och fullt vill eller ens bör upprätthålla.

Den av regeringen framförda kritiken mot avdragsrätten riktade sig också mot att de högre inkomsttagarna ansågs bli mera gynnade än de lägre inkomsttagarna bland de studieskuldssatta. Från vårt håll gjordes följande anmärkningar häremot:

Vad så gäller motargumentet att avdraget skulle verka orättvist och ge ett större utbyte i kronor räknat för en högre inkomst, borde det inte behöva särskilt framhållas att det resonemang, som denna argumentering bygger på, egentligen inte utgör någon invändning mot avdraget som sådant utan i själva verket är en kritik mot det progressiva skattesystemet. Att en bortfallande inkomst betyder ett större belopp i minskad skatt vid en högre inkomst än vid en lägre är en självklarhet i ett progressivt inkomstskattesystem, och ingen anser det orättvist. Om avdrag yrkas för en viss omkostnad, måste det givetvis vara helt likgiltigt för avdragsrättens bedömande huruvida den bruttoinkomst, från vilken omkostnaden skall avdragas, är stor eller liten. Argumenteringen i fråga om den förmenta orättvisan måste därför fränkännas bärkraft.

Vi anser de från vårt håll år 1961 redovisade tankegångarna alltjämt ha full bärkraft. En lösning av de studieskuldssattas problem bör således ske genom införande av ett system innebärande avdragsrätt för amortering av studieskuld.

Det har länge framstått som orimligt att periodiskt understöd inte skall vara avdragsgillt när det går till studieändamål men däremot när det går till andra ändamål. En reform bör också i detta avseende snarast komma till stånd.

Med hänvisning till ovan anförd motivering hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag om skattereformer innebärande avdragsrätt för amortering av studieskuld samt för periodiskt understöd åt studerande.

Stockholm den 26 januari 1964

Per Hilding

Per-Olof Hanson